

Резюме

Тарасевич Т. Ю. Вопросы уголовно-правовой квалификации субъективной стороны преступлений, совершаемых медицинским работником как специальным субъектом преступления.

В статье осуществлен уголовно-правовой анализ субъективных признаков составов преступлений, совершаемых медицинским работником, проведены исследования теоретических выводов и даны практические рекомендации совершенствования норм УК Украины.

Ключевые слова: уголовно-правовая квалификация, преступление, субъект преступления, медицинский работник, субъективная сторона.

Summary

Tarasevich T. The problems of criminal-legal qualification of the subjective side of the crime committed by the medical officer as a special subject of crime. Carried out in the article of the criminal-legal analysis of the subjective elements of the offences committed by the medical officer and the study of theoretical conclusions and practical recommendations to improve the norms of the criminal code of Ukraine.

Key words: criminal-legal qualification of the crime, subject of crime, medical worker, the subjective side.

УДК 347.965.4-057.87(477)

В. В. ЛУКАШЕВИЧ

Вікторія Вікторівна Лукашевич, здобувач Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ СТАЖУВАННЯ ЯК ОДНІЄЇ З ВИМОГ НАБУТТЯ ПРОФЕСІЙНОГО СТАТУСУ АДВОКАТА

Не зважаючи на те, що проблеми організації і діяльності адвокатури, професійної підготовки кадрів для роботи в адвокатурі були предметом дослідження багатьох науковців, вивчення їх не висчерпано. Оскільки стажування, як один з етапів отримання права на заняття адвокатською діяльністю, є досить новим правовим інститутом в Україні, він потребує глибоко дослідження, виявлення проблем, які виникають в процесі проходження стажування та пошуку можливих шляхів їх подолання.

Відсутність в українській юриспруденції фундаментальних досліджень сучасного стану та можливих перспектив розвитку законодавства, що є основою регулювання порядку проходження стажування у сфері адвокатської діяльності, і зумовлює актуальність запропонованої теми.

Питання реформування адвокатури в Україні висвітлювались у працях таких представників юридичної науки, як Н. Бакаянова, Т. Варфоломеева, С. Гончаренко, А. Меланчук, С. Сафулько, С. Теньков. Деякі аспекти досліджуваної теми містяться у працях І. Задой, О. Яремко та в статтях українських адвокатів і юристів (Д. Бугая, А. Заруцького, Л. Изотової та ін.)

Метою наукового дослідження є здійснення детального аналізу порядку організації та проходження стажування з визначенням строків та особливостей його проведення.

Беззаперечним є той факт, що ефективність роботи інституту адвокатури України безпосередньо залежить від професіоналізму адвокатів, їх ділових та морально-етичних якостей. Адже саме від компетентності адвоката залежить реалізація конституційного права особи на правову допомогу. З урахуванням цього важливого значення набуває питання набуття права на заняття адвокатською діяльністю.

Розділ II Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 5 липня 2012 р. містить порядок набуття права на заняття адвокатською діяльністю. У ст. 6 зазначеного Закону закріплено наступні вимоги до особи, яка виявила намір займатися адвокатською діяльністю: адвокатом може бути фізична особа, яка має повну вищу юридичну освіту, володіє державною мовою, має стаж роботи в галузі права не менше двох років, склала кваліфікаційний іспит, пройшла стажування (крім випадків, встановлених цим Законом), склала присягу адвоката України та отримала свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю¹.

Таким чином, однією з вимог до набуття професійного статусу адвоката є проходження стажування. Порядок проходження стажування, програма та методика оцінювання стажування затверджуються Радою адвокатів України. Зокрема, діють Положення про організацію та порядок проходження стажування для отримання особою свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю, затверджене Рішенням Ради адвокатів України 16 лютого 2013 р. № 81, зі змінами, затвердженими Рішенням Ради адвокатів України 1 червня 2013 р. № 124² та Програма проходження стажування для отримання особою свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю, затверджена Рішенням Ради адвокатів України 1 червня 2013 р. № 125³.

Відповідно до ст. 10 Закону стажування полягає в перевірці готовності особи, яка отримала свідоцтво про складення кваліфікаційного іспиту, самостійно здійснювати адвокатську діяльність. Положення визначає стажування як діяльність із формування й закріплення на практиці професійних знань, умінь і навичок,

отриманих у результаті теоретичної підготовки особи, яка одержала свідоцтво про складення кваліфікаційного іспиту, щодо її готовності самостійно здійснювати адвокатську діяльність з метою отримання свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю.

Основними завданнями стажування є:

- 1) вивчення деонтологічних основ адвокатської діяльності, методів організації роботи адвокатських об'єднань, адвокатських бюро, особливостей діяльності адвоката, який здійснює її індивідуально;
- 2) підвищення рівня теоретичних знань та набуття практичних навичок, необхідних для здійснення адвокатської діяльності;
- 3) поглиблення професійної спеціалізації, накопичення практичного досвіду для якісного надання правової допомоги.

Підтримуючи ідею законодавчого закріплення інституту стажування в Україні та аналізуючи досвід зарубіжних країн, слід зосередити увагу на деяких недоліках законодавства про адвокатуру та адвокатську діяльність, котре висвітлює дане питання.

Перше питання, на якому акцентується увага, є тривалість стажування, яке згідно із законодавством про адвокатуру та адвокатську діяльність здійснюється протягом шести місяців та обчислюється шляхом сумарного обліку робочого часу стажиста на виконання програми стажування, що має становити не менше ніж 550 годин. Строк стажування може бути продовжено, але не більше, ніж на три місяці⁴. Але чи можна вважати цей строк достатнім? Адже в Україні, порівняно з деякими зарубіжними країнами, він не є довготривалим. Так, у законодавстві про адвокатуру Польщі строк стажування становить три роки⁵, у Російській Федерації – від одного до двох років⁶, у Молдові – 18 місяців⁷, у Республіці Білорусь – від шести місяців до одного року⁸. Пропонується збільшити передбачений п. 1 ст. 10 Закону строк стажування до одного року, аргументуючи це тим, що така тривалість є оптимальною для ознайомлення стажистом з тонкощами професії, отримання достатньої практичної підготовки та укорінення в його свідомості адвокатської етики.

Що стосується звільнення від проходження стажування, то в Законі передбачена лише єдина категорія осіб, котрі звільняються від проходження стажування: «особи, які на день звернення із заявою про допуск до складення кваліфікаційного іспиту мають стаж роботи помічника адвоката не менше одного року за останні два роки». Якщо звернути увагу на зарубіжний досвід, то, до прикладу, ст. 10 Закону «Про адвокатуру» Молдови до осіб, які звільняються від проходження стажування і складання кваліфікаційного іспиту зачисляє осіб, які мають ступінь доктора, а також осіб, які мають стаж роботи на посаді судді або прокурора не менше 10 років, якщо протягом шести місяців після відставки вони подали заяву про видачу їм ліцензії на заняття адвокатською діяльністю. Такими ж правами на тих же умовах користуються також особи, які після відставки з посади судді або прокурора продовжили роботу в галузі права⁹. Закон Республіки Білорусь звільняє від проходження стажування осіб, які мають стаж роботи за спеціальністю не менше трьох років¹⁰.

За законодавством Польщі список осіб, які звільняються від проходження стажування (*aplikacji adwokackiej*) значно ширший та охоплює наступну категорію осіб: професорів і докторів юридичних наук; осіб, які щонайменше три роки займали посаду юриста або старшого юриста Генеральної Прокуратури Казначейства або працювали судовим приставом; осіб, які працювали суддею, прокурором, юристом чи нотаріусом; були судовим та прокурорським експертом, секретарем суду, старшим секретарем суду, аплікантом (стажистом) прокуратури, помічником прокурора, помічником судді, або працювали у Верховному Суді, Конституційному Суді чи у міжнародному судовому органі та ін.¹¹

Звертає на себе увагу пропозиція М. Косенко доповнити підстави звільнення від проходження стажування, а саме: звільнити від проходження стажування осіб, які мають стаж роботи не менше п'яти років на посадах судді або прокурора та слідчих працівників органів прокуратури. Така точка зору обумовлюється тим, що «окремі представники юридичних професій мають значно більший практичний та теоретичний досвід, ніж набутий особою, яка пропрацювала певний період помічником адвоката. При цьому можливі випадки, коли особа, яка кілька років працювала на посаді судді, прокурора, слідчого або нотаріуса, виявивши намір стати адвокатом, буде вимушена проходити «стажування» у особи, яка працює адвокатом»¹².

Важко погодитись з подібним обгрунтуванням: специфіка роботи представників вказаних професій корінним чином відрізняється від адвокатської практики, а стажування, в свою чергу, надасть можливість всебічно оволодіти азами майбутньої професії.

Також доцільно запровадити наступний порядок проходження стажування: складання вступного іспиту на адвокатське стажування, власне стажування та складання кваліфікаційного іспиту. Чому саме такий порядок? Результати вступного іспиту дадуть змогу оцінити реальний рівень теоретичної підготовки майбутнього адвоката, правильно скласти індивідуальний план та програму проходження стажування з урахуванням «сильних та слабких сторін» кожного претендента на адвоката, щоб як слід підготувати його до майбутньої професії. В свою чергу, пропонується зробити стажування обов'язковою (окрім винятків для певних категорій осіб) умовою для допуску до складення кваліфікаційного іспиту, адже кваліфікаційний іспит і має на меті виявлення рівня практичних навичок особи та умінь у застосуванні закону. Саме така черговість зробить можливим оцінити на кваліфікаційному іспиті знання та навички, необхідні адвокату, здобуті під час проходження стажування. Доречно зауважити, що така практика існує, до прикладу, в Польщі, Республіці Білорусь та Молдові.

Не можливо оминати увагою положення про оплату стажування. Особа, що побажала стажуватися, сплачує відповідний внесок у розмірі 20 мінімальних заробітних плат (на дату оплати). Рада адвокатів України може змінити розмір цього внеску. Так, 30 % від вказаної суми сплачується на поточний банківський

рахунок Національної асоціації адвокатів України, а 70 % – на рахунок відповідної ради адвокатів регіону (центру стажування). Саме ця норма Положення викликає жваве обговорення серед науковців та практиків.

Однак увагу звертають не на сам факт встановлення плати за проходження стажування, а на її розмір – 20 мінімальних заробітних плат (на сьогодні – це 24 360 грн). Підтримують встановлення такої плати за стажування Л. Ізовітова, В. Гвозд'ї, А. Костін та деякі інші дослідники. Розумні доводи з цього приводу наводять Н. Бакаянова та пояснює, що «особа, яка прагне набути статусу адвоката має можливість обрати: працювати помічником адвоката з отриманням оплати за свою працю чи отримати необхідний стаж роботи в інших сферах юридичної діяльності із наступним проходженням стажування в адвокатурі»¹³. Однак більшість вважає, що ця сума є надто великою, та її встановлення може свідчити про спробу значно ускладнити допуск до професії. Адже майже 25 тис. грн можуть виявитися непідйомною сумою для молодих спеціалістів. Такої думки дотримуються Д. Бугай, В. Загарія, Д. Фесенко та інші. При цьому, наприклад, О. Дмитрієва, вважає, що потрібно плату зменшити до шести мінімальних зарплат і надавати охочим розстрочку¹⁴. Таким чином, проаналізувавши досвід зарубіжних країн та думку юристів-практиків, пропонується все ж таки надати можливість стажистам сплачувати вказану суму частинами.

Підсумовуючи вищевикладене, слід зазначити, що стажування необхідне, без нього стати повноцінним адвокатом неможливо. Адже лише теоретичних знань недостатньо для ефективної роботи. Важливі психологічні моменти, знання професійної етики, спілкування з клієнтами, колегами. Стажист повинен переймати досвід свого наставника, бути присутнім у судових засіданнях, повинен сидіти на прийомі громадян, під час переговорів, брати участь у складанні процесуальних документів.

Разом із тим необхідно: 1) збільшити строк стажування до одного року; 2) запровадити вступний іспит для допуску до стажування; 3) змінити черговість складання кваліфікаційного іспиту та проходження стажування.

¹ Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 5 липня 2012 р. № 5076-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 27. – Ст. 282.

² Положення про організацію та порядок проходження стажування для отримання особою свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю, затверджене Рішенням Ради адвокатів України 16 лютого 2013 р. № 81, зі змінами, затвердженими Рішенням Ради адвокатів України 1 червня 2013 р. № 124. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kmkdka.com/stazhuvannya/polozhennya-pro-stazhuvannya>

³ Програма проходження стажування для отримання особою свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю, затверджена Рішенням Ради адвокатів України 1 червня 2013 р. № 125 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/programmy/2013.06.01-programma-125.pdf>

⁴ Положення про організацію та порядок проходження стажування для отримання особою свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю, затверджене Рішенням Ради адвокатів України 16 лютого 2013 р. № 81, зі змінами, затвердженими Рішенням Ради адвокатів України 1 червня 2013 р. № 124 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kmkdka.com/stazhuvannya/polozhennya-pro-stazhuvannya>

⁵ Право на адвокатуру: Закон від 26 травня 1982 р. з останніми змінами від 23 серпня 2013 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/pologennya/zakonodavstvo-pro-adv-polsha-zvedenyj-pereklad.pdf>

⁶ Об адвокатской деятельности и адвокатуре в Российской Федерации: Федеральный закон от 31 мая 2002 р. № 63-ФЗ // Российская газета. – 2002. – 5 июня.

⁷ Об адвокатуре : Закон Республики Молдова от 19 июля 2002 г. № 1260-XV : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=335889&lang=2>

⁸ Про адвокатуру : Закон, прийнятий Верховною Радою Республіки Білорусь 15 червня 1993 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://arc.pravovy.info/documentf/part5/aktf5950.htm>

⁹ Об адвокатуре : Закон Республики Молдова от 19 июля 2002 г. № 1260-XV : [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=335889&lang=2>

¹⁰ Про адвокатуру : Закон, прийнятий Верховною Радою Республіки Білорусь 15 червня 1993 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://arc.pravovy.info/documentf/part5/aktf5950.htm>

¹¹ Право на адвокатуру : Закон від 26 травня 1982 р. з останніми змінами від 23 серпня 2013 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/pologennya/zakonodavstvo-pro-adv-polsha-zvedenyj-pereklad.pdf>

¹² Косенко М. Місце кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури у системі формування професійної адвокатури України / М. Косенко : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/vaau_2013_2_18.pdf

¹³ Бакаянова Н. Перспективи розвитку інституту стажування за законодавством про адвокатуру та адвокатську діяльність / Н. Бакаянова : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/urid_2013_4_12.pdf

¹⁴ Кім Ю. Платити чи не платити? Чому норма про стажування стала найбільш обговорюваною в адвокатському середовищі / Ю. Кім // Закон і бізнес. – 2013. – 13 лип. (№ 28 (1118)).

Резюме

Лукашевич В. В. Проблемні аспекти стажування як однієї з вимог набуття професійного статусу адвоката.

Статтю присвячено дослідженню та аналізу правових норм, які регулюють порядок організації й проходження стажування як однієї з вимог для отримання свідоцтва про право на зайняття адвокатською діяльністю. Обґрунтовується необхідність удосконалення національного законодавства про стажування у сфері адвокатської діяльності з урахуванням іноземного досвіду, вноситься ряд авторських пропозицій.

Ключові слова: стажування, стажист, проходження стажування, строки стажування, звільнення від стажування.

Резюме

Лукашевич В. В. Проблемные аспекты стажировки как одного из требований к приобретению профессионального статуса адвоката.

Статья посвящена исследованию и анализу правовых норм, регулирующих порядок организации и прохождения стажировки в качестве одного из требований для получения свидетельства о праве на занятие адвокатской деятельностью. Обосновывается необходимость совершенствования национального законодательства о стажировке в сфере адвокатской деятельности с учетом зарубежного опыта, вносится ряд авторских предложений.

Ключевые слова: стажировка, стажер, прохождение стажировки, сроки стажировки, освобождения от стажировки.

Summary

Lukashevych V. The problem aspects of period of training as one of the requirements for the acquisition of professional status.

The article is devoted to research and analysis of the legal rules governing the organization and probation as a requirement for a certificate of the right to practice law. The necessity of improvement of national legislation on training in the field of advocacy taking into account international experience and offers a number of author offers.

Key words: probation, probationer, period of training, terms of probation, exemption from probation.

УДК 343.9

К. Г. ДОНЕЦЬ

Катерина Геннадіївна Донець, прокурор Ново-московської міжрайонної прокуратури Дніпропетровської області, юрист 2 класу

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ ЗА ХВОРОБОЮ

Жодне суспільство не може функціонувати без чітко регламентованих правил співвідношення норм «людина – держава», тобто законів, порушення яких веде до хаосу й анархії. Тому і покарання за недотримання встановлених правил у різні часи і в різних народів було, є і буде наріжним каменем життєдіяльності країни, її соціально-економічного та політичного устрою. І чим цивілізованіша держава, тим ширший діапазон форм і методів її впливу на людину, яка перейшла межу дозволеного, – причому впливу, що дає можливість порушникові з найменшими втратами для співвітчизників перевиховуватись, повернутися до суспільно корисної праці. Інститут звільнення від покарання та його відбування є одним із проявів принципу гуманізму у кримінальному праві. Його застосування спрямоване на звуження меж кримінально-правової репресії для стимулювання виправлення засудженого, адаптації його до норм соціальної поведінки та вимог дотримання правопорядку.

Дослідженням особливостей звільнення від відбування покарання за хворобою займалися свого часу відомі вчені у галузі кримінального права та криминології, а саме: М. І. Бажанов, Ю. В. Баулін, В. А. Клименко, О. Ф. Ковітіді, А. С. Михлин, А. В. Наумов, С. Н. Сабанін, Н. С. Таганцев, Ю. М. Ткачевский та інші.

Метою статті є розкриття, дослідження та з'ясування суті, особливостей, позитивних та негативних сторін застосування одного з видів інституту звільнення від відбування покарання, а саме інституту звільнення від відбування покарання за хворобою сучасних умов розвитку кримінально-виконавчого права України.

Необхідно зазначити, що право на охорону здоров'я є одним із конституційних прав людини й громадянина. Не є винятком і засуджені, яким право на охорону здоров'я передбачене ст. 8 Кримінально-виконавчого кодексу України¹. Однак забезпечення цих прав з боку держави на даний час є вкрай низьким, про що свідчать численні скарги осіб, які відбувають покарання, до Європейського суду з прав людини.

Національним законодавством, а саме Кримінальним кодексом України (далі – КК України) передбачено повне або часткове звільнення від покарання за вчинене діяння.

На відміну від звільнення від кримінальної відповідальності звільнення від відбування покарання застосовується тільки до вже засуджених осіб. Звільнення від відбування покарання здійснюється тільки судом (крім звільнення від відбування покарання на підставі Закону України «Про амністію» чи акта про помилування – ч. 1 ст. 74 КК України)².

Слід враховувати складний період в економічній та соціальній політиці нашої держави і реформу вітчизняного кримінального законодавства, яка відбулася на початку цього століття, чим суттєво змінила інститут звільнення від покарання. Так, у ньому з'явилася норма про звільнення від покарання за хворобою, що міститься в ст. 84 КК України, на якій ми зупинимось детальніше. Слід зазначити, що до набрання чинності КК України подібні приписи містилися лише в кримінально-процесуальному й кримінально-виконавчому законодавстві, що вносило незавершеність у процес правового регулювання звільнення від покарання. А тому поява норми про звільнення від покарання у зв'язку з хворобою, а саме у кримінальному законі,